

Հայ Սփիւռքի իմացական կեանքին մէջ՝ Փափաքելի էր Որ անոր ինամուած գործի պատկերը Հաղարտուէր տեղ տեղ սպրդող տպագրական և լեզուականական սխալներով. Որ աւելի ոյժ գտնէր անոր մէջ՝ բուն ստեղծագործական առաջին բաժինը՝ մանաւանդ տեղ տալով խորացնող խորհուրդի և կառուցանող մտածման գրականութեան մէջ. Որ կարելի ըլլար քրոնիկի բաժինը օժտել՝ գրականութեան հետ միւս արուեստներուն մէջ ևս տարւոյն կամ գէթ որոշ շըրջանի մը ընդհանուր Հարժուժը պատկերացնող՝ համադրական տեսութիւններով. Բայց դիւրին է ըսելը անշուշտ. Պիտի մաղթել իմանաւոր Ղուաւթընդ խորագրին՝ որ մինակը, այն պայմաններուն մէջ որ յիշեցի, առաջ կը տանի այս ձեռնարկը, քաջաւերութիւնը ու գնահատան քը հանրութեան:

Մ. — Շ.

## Ս. ՅԱՎՈՐԻ ՆԵՐՍԵՆ

### ԱՄՍՈՐԵԱՅ ՆԵՐՔԻՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Անցիկը Յուլիոս ամառան ընթացքին, Ս. Աթոռոյն Յնարկն ժողովը ուր, իսկ հորն. Պիտուող Անանքի յետ անգամ նիստ ունեցաւ:

● Ել. 1 Յուլիոս. — Ամերիկեան Փոխ-Հիւպատոս և Նիյր իսթի նախկին ներկայացուցիչ Ի Պաղեստին՝ Մր. Պէլէֆորտ արձանագործով Ամերիկա մեկնելուն առթիւ այցելեց Ս. Պատրիարք Հօր:

● Ուր. 2 Յուլիոս. — Մր. Պետրոք, Երուսաղէմի նոր օգն. կառավարիչը իր առաջին այցելութիւնը ըրաւ այսօր Ս. Պատրիարք Հօր:

● Եր. 3 Յուլիոս. — Տ. Յուսիկ Վրդ. մեկնեցաւ Հայֆա, Էլուսաւորի լուսմայրի հանգանակութեան համար: — Ելն ի վերապէնի տօնը կատարուեցաւ Մայր Տաճարի մէջ, ըստ սովորութեան:

● Կիր. 4 Յուլիոս. — Տօն Կոնյակիին հանդիսաւորութեան պատշաճօրէն կատարուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ: — Ս. Պատրիարքը խօսեցաւ օրուան քարոզը, նոր տօնի հաղորդելով Էլուսաւորի լուսմայրի հանգանակութեան մասին եւ զամ տնորինութիւնը Յաւարա Ս. Պատրիարքի կատարուեցաւ Հայրապետական մայրկոնք:

— Ս. Պատրիարք Հայրը, ընդերպէս խոսեցաւ Տ. Զգոն և Տ. Պապ Վարդապետներու, այսօր Յուսիկ գնաց, նախագահելու համար տեղւոյն Աղգ. Վարժարանի տարեկան միջամակարաշխուսութեան հանդէսին:

● Պշ. 6 Յուլիոս. — Ս. Պատրիարքը վերագարւոյ

ձաւ Յուսիկի երեկոյն առաջ, և նախագահեց Տնօրէն Ժողովոյ նիստին:

● Դշ. 7 Յուլիոս. — Տ. Յուսիկ Վրդ. դարձաւ Հայֆայէ: — Այսօր ասորագրուեցաւ Յուսիկի Աղգ. Վարժարանի շինութեան պայմանագիրը յանձնառու Պ. Գաղանեկանի հետ:

● Կիր. 11 Յուլիոս. — Ս. Պատրիարքը մատուցուեցաւ Ս. Յարութեան մեր վերնայարկ մատուան մէջ. քարոզեց Տ. Տիրան Վրդ., երեկուան Մեծին Ներսէսի տօնին պատշաճեցնելով օրուան ձաջու աւետարանին թիւղագրած մտածուժը:

● Բշ. 12 Յուլիոս. — Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի տարեկան ընտելութեան այսօր սկսան: Ս. Պատրիարքը և Միաբանութիւնը թափօրով գացին Վարժարան. ձեռնարանի մեծ օրակին մէջ կրօնախառն արարողութիւն ըր կատարուեցաւ ըստ սովորութեան:

— Արքեպի եօթնեակը անցաւ ընտելութեանց կատարումով. Ս. Պատրիարք Հայրը՝ առիափան, միւս Սրբազան Հայրերը և Միաբանութեան ուսուցիչ և դպրոցական անդամները միշտ ներկայ գտնուեցան Ընծայարանի, այսինքն Սրբաւազաց բոլոր ընտելութիւնները կատարուեցան գրաւոր. Ժառանգաւորաց նախապատրաստական, Ա. և Գ. դասարաններուն՝ գրաւոր և բերանացի. Ս. Պատրիարք Հայրը ինք անձամբ վարեց գրեթէ բոլոր ընտելութիւնները, և հետևեցաւ բոլոր դասարաններուն, կէսօրէ առաջ և վերջի ժամերուն:

● Եր. 17 Յուլիոս. — Գիւտ նշխարացի տօնը Մայր Տաճարին մէջ կատարուեցաւ շքեղ հանդիսաւորութեամբ: Ս. Պատրիարքը մատուցուեցաւ Ս. Մակարայ մատարնի մէջ, ուր թաղուած կայ մատուները Ս. Լուսաւորչին:

● Կիր. 18 Յուլիոս. — Ս. Պատրիարքը մատուցուեցաւ ի Ս. Փրկիչ. Տ. Զգոն Վրդ., անդգաւ դարձութեամբ երէկի տօնին, քարոզեց Սրբոց յիշատակին և անոնց մասանց եղած յարգութեան մասին, պայն ներկայացնելով չի խորհուրդս օրաց իւրով փառաւորեալ Աստուծոյ միայն ընծայուած պաշտելութիւն: — Ս. Պատրիարքին վերջը՝ ամբողջ Միաբանութեամբ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ հանգ. Տ. Համաս զասպ Վրդ. ի հողակոյտին վրայ:

● Բշ. 19 Յուլիոս. — Այսօր սկսուեցան Սրբոց Թարգմանչաց Վարժարանի ընտելութիւնները. ուրոնց, նշանդէս, միշտ ներկայ գտնուեցան Ս. Պատրիարք Հայրը և Միաբանք:

● Դշ. 21 Յուլիոս. — Ժառանգաւորաց և Ընծայարանի ընտելութեան այսօր վերացան: — Մերեկոյն, Մայր Տաճարի մէջ, կատարուեցաւ մեծահանգիստ նախատօնակ Ս. Թարգմանչաց:

● Եր. 22 Յուլիոս. — Սրբոց Թարգմանչացն մերոց Սահարին Միարկովայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատրիարք մատուցուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ. Ուսուցիչ Տ. Սերովիք Վրդ. քարոզեց, պատնացնելով երկու անմահներուն կատարած մեծ գործին արժէքը՝ հոգեւոր և աշխարհի տեսակետով, և բացատրելով Աստուածա-

շունչի թարգմանության նշանակությունը հայկական կենսաբանության մեջ:

● Շր. 24 Յուլիս. — Նիւ Եօթընէ երկու ամեւրկայի առաջնորդները, որոնց մէկուն վարժարանի հազար աւանդներէն էին հարկաւ հայ եւ եղբոր, այդպէս Ս. Պատրիարքը Հօր, և գահաւանդի տեղեկութիւններն առիւն հայ աշխիւնը իմացական և բարոյական յատկութեանց մասին: Ս. Պատրիարքը Հայրը յայտնեց իր քրորապիւսնի հրեշտակները, որոնք հայրական օրհնութեան ողջոյնները խնդրեց որ հաղորդեն ամէնուն:

● Սր. 25 Յուլիս. — Գիտութեան ակադեմիան Ս. Պատրիարքը մատուցեցաւ ի Գեթեմանին, Ս. Կուսի շիրմին վրայ, որ Ս. Պատրիարքը Հայրը քարոզեց ըստ առիւն պատշաճի:

— Գիտութեան ակադեմիան Ս. Աթոռայի կիսաշինական Մատենադարանի մէջ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Սրբոյ Թարգմանչաց յիշատակին նուիր. աւանդ զգոյցական ներքին հանդէս մը, նախաժամութեան Ս. Պատրիարքը Հօր, և ներկայութեան բոլոր Միաբանութեան Բանախօսներն, Տ. Նորայր Վրդ., Անթիպոսի Դպրոցի Տնօրէնը, և Տ. Տիրակ Վրդ., Ժառանգաւորաց և Բնծայաւորների նախորդ Տնօրէնը: Առաջինը խօսեցաւ Աստուածաշունչի թարգմանութեան մէջ աշխատանքին դժուարութիւններուն վրայ, որոնց առկայի կրկին յաղիմ Ս. Թարգմանչացիները: Երկրորդին նիւթն էր, ինչ պիտի ըլլային՝ եթէ առնել չլլային. ինչ եղանակով առնել լինելու համար: Երրորդին լինելու պիտի եղած լինելուն համար: Խօսեցաւ օգիտութեան համարումով: Ի վերջոյ Ս. Պատրիարքը Հայրը արտասանեց փակման խօսքը:

● Բշ. 26 Յուլիս. — Կէսօրէ վերջ, Ժառանգաւորաց Վարժարանի մէջ հաղորդակից իրադրութիւնները մարմնամարզական կրթութեանը հանդէսը, ի ներկայութեան Ս. Պատրիարքը Հօր և Միաբանութեան — Ժառանգաւորաց նախապետատանակ, Ա. և Գ. Պատրիարքի աշակերտները կատարեցին այս կարգի կրթութեանը բոլոր դասարանները, ուշադրաւ յաշուողութեան, և ըստ այդմ արջանակ մետաղները ստանալով Ս. Պատրիարքը Հօր, Մեծարդ և Աղաւաւունքի և Տնօրէն և աւանդի Հայրերու ձեռքերէն Այս առթիւ մասնակցութեան արժանացաւ նաև Տիրացու Արմենակ Սրկ. Ոսկերեան, ամբողջ տարուան ընթացքին իր կրթութեան երկարութեան մասին ցոյց տուած հաջածութեան համար, իբրեւ առնչ մարմնամարզի կրթիչ:

● Դշ. 28 Յուլիս. — Կէս օրէ վերջ, Ժառանգաւորաց Վարժարանի մէջ սրահին մէջ, Ս. Պատրիարքը Հօր նախաժամութեան և ի ներկայութեան բոլոր միաբանութեան, աղիք ունեցաւ Ժառանգաւորաց տարեկան մրցանակաբաշխութեան հանդէսը:

Երկու մասէ կը բաղկանար առաջինը և երկրորդը մրցանակներու բաշխում: Առաջինին մասնակցեցան Թրքայի և Ամէն տար-

կաւագները. իրենց նիւթն էր Բազալի ծանօթ բանաձևերը, ղեկավար բարոյականը կը հեղինակ բարոյագիտութեանը. իւրաքանչիւրը խօսեցաւ մէյմէկ քառորդ ժամ, իրենց յատուկ թանուղութեան և կերպով ընդլայնելով զայն՝ իրապէս դաստիարակեցին առաջնորդները, և քննիչ Մարիւնէն արժանացաւ հաւատարմութեան և բարոյագիտութեան Գ. Պատրիարքի աշակերտներէն Աղաւ, Հայկազուն և Անդրանիկ. իրենց նիւթն էր. Վիսթի, Գրական և հասարակական տեսակետներէ դիտուած, երբեք ալ խօսեցան մէյմէկ քառորդ ժամ, վերաւանդի, զատուղութեան և արտադրութեան ակնհայտ կարողութեանը իր յայտ բերելով: Ամէնուս ապաւորութեանը այն եղաւ թէ մեծանուն վարժարանին հաջորդական կը լինէր զիսկ չլլայ ըստ իր տեսակետի վայելելու կերպով: Ըստ քննիչներու դաստիարակ, արժանացան Անդրանիկ՝ Ա., Աղաւ՝ Բ. և Հայկազուն՝ Գ. առիւնները հաւատարմութեան — Յետոյ, նախապետատանակներ և Ա. Պատրիարքի օններէն ունեց ժառանգեցան արտասանութեան, երաժշտութեան և շարագրութեան մրցանակ, և յաշուողութեան ցոյց տալով աւելի կամ նուազ առիւններ:

Հանդէսին երկրորդ մասին միջոցին, Արմենակ տարեկան մարտիչ ուսանողութեան կողմէ կարգաւ Ս. Պատրիարքը Հօր ուղղուած արտաքին ուղեք մը օրդիական երախտագրութեան, և շնորհակալութեան առ փառական իշխանութեան, տեսչութեան և ուսանողներին Յետոյ Ժառ. Վարժարանի և Ընդհանրական Տնօրէն Տ. Նիկիթ Վրդ. Տէրութեան կարգաւ տարեկան Տեղեկագիրը, Վարժարանի յարկէն ներս կատարուած հոգեւոր, առումնական, կենցաղական և կարգապահական աշխատանքներու և ստացուած արդիւնքներու մասին զատաւորուած ծանօթութիւններով, և ընդհանուր գովառնակութեան իմ ուսանողաց և իմ՝ աւանդաց նկատմամբ: Տեղեկագիրն ընթերցումէն վերջ Ս. Պատրիարքը առնամբ ընթերցեց ամէն զատարանի մէջ՝ աշխատանքութեան և վարուց տեսակետով առաջին և երկրորդ հանդիսացած աշակերտներուն արջանակները, մէյմէկ քիթը՝ օտար կամ հայ լեզուաւ:

Ամենին վերջը Ն. Ամենապատուութիւնը ինքը խօսեցաւ, ամբողջ տարուան, քննութեանց եւ այս հանդէսին ապաւորութիւններով համեմելով իր խօսքերը. գովառնակութեան յայտնելով աշակերտաց՝ իրենց աշխատանքի արջանակները, և շնորհակալութիւն, հասնողաց և պաշտօնէից, իրենց պարտաւանդութեան համար. ի վերջոյ մասնաւորապէս իր խօսքը տեսաւ Տ. Նիկիթ Վրդ. Տէրութեան կողմէ Ժամանակի մէջ յայտնաբերած շնորհիւ պաշտանակութեան և իր օգնականին՝ Արմենակ Արեգայի. նշոյպէս իր բարեխիղճ աշխատանքութեան համար, և օգնիչներով Հաստատութեան նախապետ և նախնաւոր մարաւանդներու յիշատակը, Աստուծոյ օրհնութեանը հայեց մաճեաւ իրաջ:

● Եշ. 29 Յուլիս. — Ս. Պատրիարքը Հայրը, Ընդհանրականութեան Տ. Գեորգ Վրդ. և Տ. Ոսկի

Արեղայի. եգիպտական Հելպոտոտարանը գնաց ի շնորհաւորութիւն Ն. Վ. Ֆարուք թագաւորին Գահակալութեան. միւհնոյն առին, այդ երջանիկ առթիւ, շնորհաւորական հեռագիր ուղղեց Ն. Վեմաթեան ի Գահիրէ:

● ՇԲ. 31 Յուլիս. — Երուսաղէմի Անկիլճան Եպիսկոպոսը ընկերակցութեամբ Օքսֆորդի Վէլք-լիֆ Հոմ Կոլեյանոյի Տիւնչի՜ն՝ J. R. F. Taylor-ի այցելեց Ս. Պատրիարքին:

## ԼՈՒՐԵՐ

### ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷՆ

Հոգեւոր Հովիւ Տ. Ասողիկ Վրդ. Զա-սիկը Խարպին անցնելէ վերջ, Բան եւ հինգ օրուան ընթացքին հովուական այցելութիւն տուած է յաշորգաբար Շամշուն կամ Յիւնիկն, Մանչուկոյի այժմու մարաֆալար, որ ունի 250000 բնակիչ, Տայրին, կամ ռուսական հին անունով՝ Տայինի, այժմ նաբոնական Բալաֆ մը, 445000 բնակչութեամբ, Երկա-րուղով 14 ժամ հեռու Խարպիկէն, ազատ նաւահանգիստ Քեչեքլիի ձորին վրայ. Քեչիկն, նաւարկութեամբ 20 ժամ հեռու վերինէն. ունի երկու միլիոն բնակիչ. տաս արդիա-կանացած, Եւրոպական զանազան գոնահ-սիւններու բաժնուած ըլլալուն համար. Մուկ-սէն, Մանչուրիոյ հին մայրաքաղաքը. 483000 բնակչութեամբ:

Ս. Պատարագ մատուցած է առաջին Բա-ղափն մէջ երկիցս, երկրորդին եւ երրորդին մէջ մէկ մէկ անգամներ. վերջինքին մէջ կա-տարած է միայն մկրտութիւն մը եւ պապ մը, Ամեն սեղ Բարոգած է, եւ կարգացած՝ Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ ղրկուած Ս. Տեղեաց ողջոյնի եւ օրհնութեան կոնգակը: Դպիւրի չգոյութեան պատճառաւ, հարկադրուած է ամեն սեղ, բացի Խարպիկէն, օր առաջ եւ-գեցողութեան վարժութիւններ կատարել տալ, ինչ որ ամենն ալ սիրով ըրած են հին ա-նոյր յիշատակներու զարթունով: Ամեն սեղ օրհնել տուած են իրենց տունն ու կալիք, եւ ննջեցեալներու հողալիցքները, որոնք ռու-սաց գերեզմանատները կը գտնուին: Հա-յերը ամեն սեղ ռուսաց մօտ կը բաղեն իրենց մեռեալները, սեղ գնելով: Աւելորդ է ըսել, բայց Խարպիկէն, ոչ մէկ սեղ կայ եկեղեցի,

այնքան փոքրաբաւ եւ ամեն սեղ, որ չեն կրնար ունենալ. բայց հակառակ իրենց չա-փազանց փոքր քիւլին, անոնք ամեն սեղ կը նանչնան զիրար, եւ կը հետաքրքրուին իրար-մով: Քիչ տաս կը ստանան Ամերիկայէն, եւ-րոպայէն եւ Նիկիաստէն հայ բերթեր: Դի-սեյի ք հաւե որ ընդհանրապէս ընտանիքի տէր են, ունին, զաւակներ, որոնք, հարկա-դրուած, օտար դպրոցներ կը յաճախեն. քեւեւ, աշուճ բան, անոնց մէջ պակաս չեն փոքր ի տաք հայախօսներ, ինչ որ կը նշանակէ ք իրենց ընտանեկան խօսքը դեռ մայրենի լեզուով կը կատարեն: Ամենամեծ մասամբ, բացի Քեչիկէն, ռուսաբայեր են. բայց բուրբիային զացածներն ալ, վաղուց Ռուսիա գացած ըլլալով, միշտ ռուսախոյն-րէն կը խօսին: Դրեք ամեն սեղ էջ բացա-ռութեամբ, հացեղեցի եւ Բաղրաւենեաց վա-նաւով կը զբաղին հայերը, բայց կը տարին իրենց պարտաւր պատուով եւ հանգիստ են:

Շամշունի մէջ, ուր հազիւ 45 հայեր կան, ամենէն երեւելին ու սիրուածն է Իվան Ա-ւեսիսեան:

Ռայիկին մէջ կան միայն 33 հայեր, ու-րոնց զիտաւորն է Վահան Դարայեան, եւ բժիշկ Գարեգին Գեորգեան, Դոմանկեցի: Քեչիկին հայոց քիւլն է 44. այստեղ բաւա-կան կարեւոր դիրք ունին Տանկաստանէն գա-ցող հայերը: Այստեղ է Դարակեօզաններու մեծ գորգագործարանը, ուր տուրջ 2000 հոգի կ'աշխատին. գործասան վերահետույն է Յա-կոբ Տանկազեան, իսկ օլմակներ՝ Թեօդիկի որդին Վահագն. այստեղ են Գառնիկ Հիւ-սիսեան՝ Շապին զարանիսարցի, Օգոսին Կոստանդեան՝ Պոլսեցի, Հայկ Մարգարեան՝ Ռումանիայի, Լեւոն Էլմեկեան՝ Կեսարացի, ամենքն ալ յարգուած եւ սիրուած ք՝ ազ-գայիններէն եւ ք՝ օտարներէն:

Դալով Խարպիկն, որուն մասին կանխաւ եւս գրեցինք, կան 200 հայեր, որոնք ունին Ս. Դրիգոր Ռուսաւորիչ անուն եկեղեցի մը. կից է ազգապատկան տան մը չորս փոքր տե-նակներով եւ երկու սրահներով: Այս յա-րկին մէջ է հոգեւոր պատշոնեային բնակա-րանը, Երեսասարդաց զրկալը, Տիկնանց Մի-ուրեան ժողովասեղին: Դպրոց չունին, բայց ի մօտը պիտի ունենան հայերէն գիշերային ընթացք մը երեսասարդներուն համար:

(Միացեալն յաշորով)